

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput III. Explicatio conscientiaë rectæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

generali iudicamus v. g. *bonum esse amplectendum, malum fugiendum. Quod tibi non vis fieri, aliter ne feceris. Jus suum cuique tribuendum. Nihil faciendum cum dubio an equum sit, &c.* Conscientia verò est iudicium superveniens generali isti iudicio, illudque applicans ad actum particularem, & inde concludens quid hic & nunc amplectendum sit vel fugiendum.

5 Unde iudicium conscientie proprie est conclusio syllogismi practici, cuius majorem propositionem synderesis statuit, v. g. dicendo, *omne malum est fugiendum.* Minorem verò, iudicium de bonitate vel malitia hujus particularis actus, v. g. *subsumendo sic: hic actus est malus.* Ex quo utroque conscientia concludit, v. g. *ergo hic actus est fugiendus.* In qua conclusione, ut dixi, conscientia proprie consistit, differtque à iudicio elicito circa minorem propositionem, quòd iudicium istud proximè & immediatè non dirigat operationem, sed mediante conclusione, seu ultimo conscientie dictamine; quòd à nonnullis practicè practicum dicitur: prius verò illud, speculativè practicum.

6 Ad ultimum verò, seu practicè practicum conscientie dictamen sic pervenitur per synderesim, & particulare iudicium inde subsumptum, ut ad iudicium de honestate vel inhonestate alicujus particularis actus non uno semper velut gradu perveniatur, sed plerumque per quatuor gradus. Quorum primus est dubitationis: cum scilicet incipit quis dubitare de honestate vel inhonestate particularis actus. Quo in statu necdum fert iudicium: quia non magis applicat animum ad unam contradictionis partem, quàm ad alteram. Propter quòd dubitatio, secundum Legisperitos, non est probatio, nec gradus probationis. Secundus gradus est suspitionis, quem Jurisperiti vocant primum probationis: cum scilicet intellectus ex levibus indiciis seu argumentis, incipit inclinari ad unam partem præ altera, v. g. quòd actus licitus sit, potius quàm illicitus. Quæ quidem suspicio plus habet credulitatis quàm dubitatio, & minùs quàm opinio, vocaturque *credulitas levis & temeraria*, cap. *inquisitioni* de sent. excom. in cap. verò *per suas 2.* de simon. vocatur *conscientia scrupulosa*. Tertius gradus est opinionis, & dicitur secundus probationis; tuncque contingit, dum intellectus, ex gravi seu probabili argumento, credit actum v. g. esse illicitum absque certitudine, & vocatur *credulitas probabilis & discreta* cap. *inquisitioni* citato. Quartus gradus est plenæ credulitatis, estque tertius probationis, tunc contingens, dum intellectus certam habet credulitatem, quòd actus sit illicitus, ibidemque vocatur *fides, plenaque credulitas*.

CAPUT II.

Divisio conscientie.

7 Conscientia à Theologis dividitur 1°. in antecedentem & consequentem, de quibus n. 2. & 3.

2°. in præcipientem, consulentem, & 8
permittentem. Conscientia præcipientis est, quæ dicitur aliquid esse de præcepto. Consulens, quæ dicitur esse de consilio. Permittens, quæ dicitur aliquid nec sub præceptum cadere, nec sub consilium, sed merè esse permissum.

3°. in veram & erroneam. Vera est, quæ 9
dicitur licitum vel illicitum esse quòd reverà est tale. Erronea, quæ dicitur licitum esse vel illicitum, quòd reverà non est tale.

4°. Conscientia dividitur in certam, pro- 10
babilem, dubiam, perplexam, scrupulosam, & laxam.

Conscientia certa est, quæ firmiter & absque formidine dicitur aliquid licitum esse, vel illicitum. *Probabilis*, quæ ex gravi fundamento tale quid iudicat, sed non firmiter, nec absque formidine de opposito. Conscientia *dubia* nec dicitur aliquid esse licitum, nec illicitum; sed anceps hæret inter utramque partem contradictionis, neutri assentiendo, nec magis in unam quàm in alteram inclinando. Conscientia *perplexa* est, quæ apprehendit & credit peccatum in utraque parte contradictionis, id est sive hoc vel illud feceris, sive non feceris. Conscientia *scrupulosa* est metus & formido, vel imaginatio animum excrucians & inquietans ex levibus conjecturis. Unde nec ipsa proprie conscientia est, sed umbra potius, seu similitudo conscientie, ut Laymannus observat l. 1. tr. 1. c. 3. n. 4. neque enim practicum est rationis iudicium sive assensus, sed potius imaginatio fortis, fatuo igni similis, quæ miser homo vexatur & angitur. Conscientia denique *laxa* est quæ formatur secundum opinionem laxam, de qua vide quæ dixi Prolegomeno 1. n. 120.

CAPUT III.

Explicatio conscientie recte.

Conscientiam rectam plerique confundunt 11
cum conscientia vera. Sed aliquod inter utramque videtur esse discrimen. Non enim omnis conscientia vera, videtur esse conscientia recta. Cum impossibile sit hominem peccare sequendo conscientiam rectam; peccant tamen aliquando, sequendo conscientiam veram. Peccat quippe uxor, negando debitum viro, quem verè iudicat esse suum, dum id temerè iudicat, id est ex levi fundamento. Peccat etiam Judex, ad mortem condemnando reum, quem verè iudicat nocentem, sed sine legitima convictione, vel rei confessione. Peccat denique filius, negando obedientiam patri, quem verè, sed temerè iudicat non esse suum; eò quòd conjecturæ valde probabiles suadeant esse suum, & nonnisi frivola occurrant in contrarium.

Quid igitur conscientia recta? Eam Theo- 12
logi ac Philosophi passim cum Aristotele 6. Ethic. 2. esse dicunt, quæ est conformis appetitui recto. Ita etiam S. Thomas in 3. dist.

33. q. 1. a. 1. in corp. & 1. 2. q. 57. a. 5. ad 3.
- 13 Porro dupliciter conscientia dici potest recta, quoad se utique, & quoad nos. Quoad se, quando revera est conformis legi aeternae. Sed quia conformitatem conscientiae nostrae cum lege aeterna non cognoscimus secundum quod est in seipsa, sed solum secundum ejus quamdam irradiationem, vel majorem, vel minorem, ut S. Thomas ait 1. 2. q. 93. a. 2. ideo data est nobis regula, per quam id discernere valeamus, scilicet ratio naturalis, vel revelatio ei superaddita, prout idem S. Doctor ait ibidem q. 19. a. 4. ad 3. hisce verbis: *Licet lex aeterna sit nobis ignota secundum quod est in mente divina; innoscitur tamen nobis aliquantulum, vel per rationem naturalem, quae ab ea derivatur, ut propria ejus imago; vel per aliqualem revelationem superadditam.*
- 14 Per consequens recta ratio nostra est instar Praeconis, nobis significantis legem aeternam; non est ergo prima regula actuum nostrorum, sed primae subjecta, nec per se & sine primam habens obligandi, sed cum illa & per illam. Nam, ut S. Thomas ait ibidem in corp. quod ratio humana, sit regula voluntatis humanae, ex qua ejus bonitas mensuretur, habet ex lege aeterna, quae est ratio divina. Unde in Psalm. dicitur: *Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Quasi diceret: lumen rationis, quod in nobis est, in tantum potest nobis ostendere bona, & nostram voluntatem regulare, in quantum est lumen vultus tui, id est a vultu tuo derivatum. Unde manifestum est, quod multo magis dependet bonitas voluntatis humanae a lege aeterna, quam a ratione humana. Et ubi deficit humana ratio (dum scilicet est erronea) oportet ad rationem divinam recurrere. Propterea etiam humana ratio simpliciter non est regula morum nostrorum, sed ratio recta.*
- 15 Duplex verò est rectitudo rationis, speculativa & practica. *Speculativa ratio dicitur esse recta secundum quod se conformiter ad prima principia habet (S. Thomas in 3. dist. 33. q. 1. a. 1. in corp.) ratio practica dicitur recta ratio secundum quod se habet conformiter ad rectos fines. Sive (ut ait 1. 2. q. 57. a. 5.) verum intellectus speculativi accipitur per conformitatem intellectus ad rem, &c. verum autem intellectus practici accipitur per conformitatem ad appetitum rectum, &c.*
- 16 Nec in eo quod ratio dicitur recta per conformitatem cum appetitu recto; appetitus verò rectus dicitur per conformitatem cum recta ratione, committitur vitiosus circulus. Quia aliter dicitur ratio recta per conformitatem cum appetitu recto, aliter appetitus rectus per conformitatem cum ratione recta. Quia, ut S. Doctor ait 1. 2. q. 19. a. 3. ad 2. *in iis quae sunt ad finem ratio dicitur recta per conformitatem cum appetitu recto, id est, cum appetitu seu intentione debiti finis, ac in quantum ratio proponit media proportionata ad debitum finem consequendum; appetitus verò debiti finis dicitur rectus per con-*

formitatem cum recto de fine, iudicio; quod iudicium non dicitur rectum per conformitatem ad appetitum rectum, sed per conformitatem ad objectum suum, in quantum scilicet objectum ipsius, vel secundum se spectatum, vel ut talibus substat circumstantiis, verè tale est, quale esse per iudicium illud asseritur. Quod tale esse, constare debet per argumenta, quae sincerum amatorem veritatis, & ultimi finis, post adhibita media ad inveniendam veritatem necessaria, & amota illius inveniendae obstacula, sufficienter moveant ad sic iudicandum.

Rectitudo ergo appetitus, sive sincerus amor 17 veritatis, & ultimi finis, requiritur ad ferendum, in re obscura, iudicium rectum de operis honestate. Nam prout unusquisque affectus est, ita iudicat.

Similiter ut rectè agamus, duo necessaria 18 sunt, & bonitas finis, & bonitas mediorum. Ad finem bonum inclinatur voluntas, erga illum per virtutes benè affecta; bona media ratio proponit per collationem eorum cum bono fine. Et hoc est quod iterum S. Doctor ait 1. 2. q. 58. a. 4. *Ad hoc quod electio sit bona, duo requiruntur, primo ut sit debita intentio finis: & hoc sit per virtutem moralem, quae vim appetitivam inclinatur ad bonum conveniens rationi, quod est finis debitus. Secundo, ut homo rectè accipiat ea quae sunt ad finem: & hoc non potest esse, nisi per rationem rectè consultantem, judicantem & praecipientem; quod pertinet ad prudentiam, & ad virtutes sibi annexas.*

Ad rectitudinem ergo seu bonitatem actionum 19 nostrarum, necesse est quod conformes sint utrique regulæ, legi utique aeternae, tamquam regulæ primae; rectæ quoque rationi, tamquam primam illam regulam nobis nuntiant.

Quòd si ratio nostra nobis nuntiaret aliquid 20 tamquam lege aeternae præceptum, quod revera præceptum non esset, sed per eam prohibitum, & secundum se malum: actio conformis isti rationi non esset bona, sed mala. Quia difformis primæ regulæ suæ. Et ideo corrigenda esset talis ratio, utpote semper vincibilis, nunquam invincibilis. Quia legis aeternae, seu naturalis, ignorantia nunquam est practice invincibilis. Ob ea quae dicta sunt libro 10.

CAPUT IV.

Regula prima declarans obligationem sequendi conscientiam, seu veram, seu erroneam.

Obligatio sequendi conscientiam, seu veram, seu errantem, tanta est, ut quidquid sit contra conscientiam, distantem aliquid ex præcepto faciendum, vel omittendum, semper sit peccatum, uti docet S. Thomas 1. 2. q. 19. a. 5. his verbis: *Omnis voluntas discordans à ratione, sive recta, sive errante, semper est mala.*

Et probatur 1°. ex Apostolo Rom. 14. 22

Omne